

The Commitment of the German Government to Standards for the Exploitation of Shared Waters

Elham Aminzadeh

Professor, Public International Law,
University of Tehran, Tehran, Iran

Mersedeh Mazlomi*

Ph.D Student, Public International Law,
University of Tehran, Tehran, Iran

Amir Saed Vakil

Assistant Professor, Public International Law,
University of Tehran, Tehran, Iran

1. Introduction

In recent years, water resources have become increasingly important due to economic growth and population expansion. Effective management of these resources, along with environmental conservation, requires a multilateral approach involving countries and other international actors. This challenge becomes even more complex when water sources are shared across borders, as water is a limited resource that must be distributed fairly among neighboring countries. Germany, along with other European countries, has gained

* Corresponding Author: mersedehmazloumi@yahoo.com

How to Cite: Aminzadeh, E., Mazlomi, M. & Vakil, A. S., "The Commitment of the German Government to Standards for the Exploitation of Shared Waters", The Quarterly Journal of Public Law Research, Vol. 26, No. 85, (2025), 73 - 110 Doi: [10.22054/QJPL.2024.74256.2907](https://doi.org/10.22054/QJPL.2024.74256.2907)

recognition for its effective management of shared water resources, environmental protection efforts, and hydropower development at both national and transnational levels. The German solutions offer valuable insights into addressing the challenges of water distribution among neighboring countries and can be applied in other regions worldwide. The solution adopted by Germany is reflected in its legal documents and practical procedures, emphasizing key principles such as equitable and reasonable use, assessment of each country's current and future water needs, prevention of harm to others, and the preservation of shared water reserves. Furthermore, the approach advocates for international cooperation to maximize the benefits of water resources for the broader global community.

2. Literature Review

Previous discussions on the topic focused on the general study of transboundary waters, without examining the legal documents and judicial procedures particular to the German context. By addressing issues related to shared waters within the German legal system, this article can make a valuable contribution to legal scholarship.

3. Materials and Methods

The present study first examined Germany's legal documents related to environmental regulations. Then it focused on the country's practical procedure in the exploitation of shared waterways. In the first section, the management of shared water resources was analyzed from both national and international perspectives by distinguishing between Germany's legal documents at these two levels. In this respect, the national legal documents were explored, particularly its alignment with higher-level legal instruments such as the European Union Water

Framework Directive. Then, international conventions that Germany has joined or taken action on were reviewed.

4. Results and Discussion

Germany's strategy for managing water resources at both the national and international levels treats all water bodies as integral parts of the natural ecosystem, requiring integrated management. This approach ensures that water resources are used optimally and equitably—both in terms of quantity and quality—while also preserving reserves for the future. Maintaining water reserves helps reduce potential conflicts between countries that share or border these waterways. In addition, the establishment of joint commissions for managing shared water resources plays a crucial role in their preservation. Such collaborative efforts contribute to minimizing disputes and challenges among the countries bordering on waterways. The more effectively and fairly shared rivers are managed, the better water resources are preserved, ultimately reducing conflicts over shared waterways.

5. Conclusion

By analyzing Germany's current practical procedure, the study revealed that one effective solution for resolving conflicts over the allocation of shared water resources is to define the responsibilities and rights of countries within a watershed. This ensures that while nations exploit the water within their territorial boundaries, they also adhere to key principles such as caution, preventive action, and compensation. Cooperation in managing shared water resources takes precedence over conflict resolution, as collaboration among watershed countries can significantly contribute to water resource management. Moreover, transparency plays a crucial role in preventing misunderstandings between countries. Ensuring access to information

fosters mutual understanding among countries sharing a watershed, helping them reach a common ground.

Keywords: German Water Law, EU Water Framework Directive, Shared Water, Legal Documents, Judicial Practice, Executive Practice

التزام دولت آلمان به استانداردهای حاکم بر بهره‌برداری از آب‌های مشترک

استاد حقوق بین‌الملل عمومی دانشگاه تهران، تهران، ایران

الهام امین‌زاده

دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه تهران، تهران، ایران

مرسده مظلومی*

استادیار گروه حقوق عمومی و بین‌الملل دانشگاه تهران، تهران، ایران

امیرساعد وکیل

چکیده

اخیراً منابع آب برای اقتصاد و جمعیت در حال رشد اهمیت به‌سزایی یافته؛ از این رو مدیریت بهره‌برداری از منابع آبی و حفظ محیط زیست مستلزم انجام رویکردهای چندجانبه‌ای از سوی کشورها و سایر بازیگران در عرصه بین‌المللی شده است. این وضعیت هنگامی پیچیده‌تر شده که یک منبع آبی به صورت مشترک میان چند کشور قرار گرفته باشد؛ زیرا مقدار منابع آبی محدود بوده و به‌نحو منصفانه‌ای میان کشورهای مجاور باید توزیع گردد. آلمان به دلیل مدیریت بهینه و بهره‌برداری از این منابع آبی و حفظ محیط زیست و توسعه برق آبی در ابعاد داخلی و فرامرزی محل توجه قرار گرفته است. پرسش این است که در اسناد حقوقی و رویه عملی آلمان چه رویکردی برای مقابله با منازعات مطرح در زمینه تخصیص آب‌های مشترک وجود دارد؟ از راهکارهای آن، برای حل چالش نحوه توزیع آب‌های مشترک میان کشورهای مقابل و مجاور در سایر کشورها و نقاط جهان نیز می‌توان بهره جست. راهکارهای این کشور در اسناد حقوقی و رویه عملی آن نمود یافته که از طریق بررسی آنها به روش تحلیلی، اصول استفاده معقول و منصفانه، ارزیابی نیازهای بالقوه، بالفعل و آتی کشورها، منع ورود آسیب و حفظ ذخایر منابع آبی مشترک به همراه همکاری میان کشورها در جهت ارائه بیشترین میزان خدمات به کلیت جامعه بشری استنباط گردیده است.

واژگان کلیدی: حقوق آب آلمان، دستورالعمل ساختاری آب اتحادیه اروپا، آب مشترک، اسناد، رویه.

مقدمه

اتحادیه اروپا در حیطه مدیریت بهره‌برداری از منابع آبی مشترک، حفظ محیط زیست و توسعه برق آبی به پیشرفت چشمگیری دست یافته است؛^۱ به گونه‌ای که به دلیل برخورداری از نظام حقوقی منطقه‌ای پیشرفته به نحو صحیحی توانسته از عهده به کارگیری رویکردهای نظری در مفاد موافقت‌نامه‌های حقوقی برآید.^۲ کشور آلمان نیز به طور خاص به دلیل سیستم مدیریتی صحیح و منسجمی که دارد، به موفقیت چشمگیری در زمینه مدیریت آب‌های فرامرزی دست یافته است.

مسئله اصلی، مدیریت منابع آبی مشترک است زیرا با توجه به کمبود منابع آب شیرین، این مسئله بسیار حائز اهمیت است و هنگامی چنین وضعیتی چالش برانگیز می‌شود که این منابع آبی میان چند کشور مقابل و یا مجاور به صورت مشترک قرار داشته باشد.

هدف اصلی پژوهش این است که اصول و قواعدی قابل اعمال از طریق تحلیل و بررسی اسناد و رویه عملی جمهوری فدرال آلمان به دست آید. از آنجا که کشور آلمان در زمینه تخصیص منابع آبی مشترک به موفقیت‌های چشمگیری دست یافته، لذا می‌توان از طریق تحلیل و بررسی اسناد حقوقی و عملکرد آن راهکارهای مناسبی را یافت که قابل اعمال بر مناقشاتی باشد که در زمینه تخصیص منابع آبی مشترک در سایر نقاط جهان بروز می‌یابد. این امر از نوآوری‌های این مقاله به شمار می‌رود به گونه‌ای که پیشینه‌ای به لحاظ پژوهشی برای آن به ثبت نرسیده است.

پرسش این است که در اسناد حقوقی و رویه عملی دولت آلمان چه رویکردی برای مقابله با منازعات مطرح در زمینه تخصیص آب‌های مشترک وجود دارد؟ فرضی که برای پاسخ به این پرسش وجود دارد، آن است که به طور نسبی رویکرد حقوقی معقول و منصفانه‌ای در اسناد حقوقی و رویه عملی آلمان وجود دارد؛ زیرا سیستم حقوقی این کشور

1. European Parliament, "UN Sustainable Development Goal 6 on Clean Water and Sanitation (SDG 6)", (2023), Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751404/EPRS_BRI\(2023\)751404_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751404/EPRS_BRI(2023)751404_EN.pdf), Last Visited September 24, (2023).

2. Official Journal of European Union, 29 June 2023, Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2023:228:FULL>, Last Visited September 23, (2023).

که به صورت فدرال اداره می‌شود، همواره در صدد رعایت بیشترین اصول انسانی و ارائه حداکثر خدمات به جامعه بشری بوده است.

به همین مناسبت از آنجا که اصول اساسی حاکم بر تخصیص آب‌های مشترک، اصول منع ورود آسیب و استفاده معقول و منصفانه از آب‌های مشترک می‌باشند؛ این نکته مهم ارزیابی و بررسی می‌شود که در اسناد حقوقی و رویه عملی دولت آلمان تا چه اندازه این اصول مورد رعایت قرار گرفته‌اند؟ و رویکرد و رویه دولت آلمان در این زمینه تا چه اندازه می‌تواند چراغ راه مناسبی برای سایر نظام‌های حقوقی قرار گیرد.

بنابراین، این مقاله به دو بخش کلی تقسیم می‌گردد. در بخش نخست اسناد حقوقی آلمان در حوزه محیط زیست و به طور خاص در خصوص آب‌های مشترک و در بخش دوم، رویه عملی آلمان در خصوص بهره‌برداری از آبراهه‌های مشترک مورد بررسی قرار می‌گیرند. در بخش نخست میان ابعاد ملی و بین‌المللی مدیریت منابع آبی مشترک با تفکیک میان اسناد حقوقی آلمان در دو سطح ملی و بین‌المللی می‌توان قائل به وجود تمایز بود. ابتدا اسناد حقوقی ملی آلمان که در راستای اجرای اسناد حقوقی در سطح بالاتری مانند دستورالعمل چارچوب آب اتحادیه اروپاست؛ سپس کنوانسیون‌هایی که در صحنه بین‌المللی انعقاد یافته‌اند و دولت آلمان به آنها الحاق شده و یا اقداماتی در آن خصوص انجام داده، مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۱. اسناد حقوقی آلمان در حوزه محیط زیست و به طور خاص در خصوص آب‌های مشترک

در مباحث ذیل، قانون اساسی به همراه قوانین، برنامه‌ها، مقرره‌ها، دستورالعمل‌ها و سیاست‌گذاری‌های آلمان، در جهت اجرای دستورالعمل چارچوب آب اتحادیه اروپا با رویکرد مدیریت منابع آبی مشترک مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۱. قانون اساسی کشور آلمان

در اصول ۱ الی ۹ قانون اساسی آلمان نیز حق بر آب مورد شناسایی قرار گرفته^۱ و طبق بند ۲ اصل ۱ قانون اساسی دولت فدرال آلمان، از آنجا که حقوق بشر بنیاد اصلی هر جامعه انسانی، صلح و عدالت معرفی شده؛ بنابراین تأمین آب کافی و سالم برای ملت از مبانی مهمی است که دولت خود را متعهد به اجرا و برقراری آن می‌داند. بنابراین برای تحقق این امر باید به توزیع مناسب و عادلانه منابع آبی مشترک توجه ویژه‌ای مبذول گردد.^۲ در قانون اساسی کشور آلمان راجع به مدیریت کلی منابع طبیعی از جمله منابع آبی سخن به میان آمده است به گونه‌ای که طبق اصل ۷۲ این قانون، مدیریت آب‌ها از جمله وظایف و اختیارات سران حکومتی قلمداد شده است.^۳ همچنین طبق اصل ۸۹ نیز این منابع تحت اداره دولتی و در خدمت منافع عمومی قرار می‌گیرند.^۴ بنابراین، قانون اساسی آلمان به عنوان سندی مادر به مسئله آب‌ها توجه خاصی داشته به گونه‌ای که برای مدیریت آن در زمینه تقنین و اجرا برنامه‌ریزی‌های دقیقی را انجام داده است.

۱-۲. قانون حفاظت از طبیعت کشور آلمان

حمایت از منابع آبی در قانون حفاظت از طبیعت کشور آلمان نیز مورد توجه قرار گرفته است به گونه‌ای که به دلیل اهمیتی فراوانی که این کشور برای آن قائل است؛ کلیه دستگاه‌های تقنینی و اجرایی را موظف نموده تا از تأسیس هرگونه سازه‌های ساختمانی در اطراف آبراهه‌ها و جریان‌های آبی اجتناب ورزند.^۵ همچنین در بهره‌برداری از آبراهه‌ها این نکته تأکید شده که همواره این منابع آبی باید به عنوان زیستگاه گیاهان و جانوران تلقی گردد که در صورت تخریب یا نابودی منجر به نابودی زیستگاه طبیعی می‌شود.^۶ بنابراین

1. Ibid. Principle 1-9.

2. Ibid. Principle 1.

3. Ibid. Principle 72.

4. Ibid. Principle 89.

5. Act on Nature Conservation and Landscape Management (Federal Nature Conservation Act – BNatSchG), 29 July (2009), Article 61.

6. Ibid. Article 5.

در این قانون حفظ منابع آبی در درجه نخست و سپس بهره‌برداری معقول و منصفانه از آنها مورد توجه قرار گرفته است.

۳-۱. برنامه‌ها، مقرره‌ها، دستورالعمل‌ها و سیاست‌گذاری‌های ملی آلمان در جهت اجرای دستورالعمل چهارچوب آب اتحادیه اروپا^۱

آلمان به دلیل مدیریت بهینه و منصفانه منابع آبی، میزبان برخی نشست‌های مرتبط با حوزه محیط زیست می‌باشد. برای مثال اجلاس^۲ مورخ ۱۳ الی ۱۵ دسامبر ۲۰۲۲ در خصوص مبارزه با بیابان‌زایی در آلمان برگزار شد. این اجلاس رسیدگی به مسئله بیابان‌زایی و خشکسالی را مدنظر قرار داد و توجه به شرایط محیطی، اقتصادی و اجتماعی-فرهنگی را در دستیابی به اهداف ملل متحد در این خصوص بسیار حائز اهمیت دانست.^۳ همچنین اجلاس‌های اتحادیه اروپا و ایالات متحده آمریکا در خصوص گروه «جی هفت» تحت ریاست آلمان با موضوع کنترل سرب در محیط زیست و تشویق تمامی کشورها برای تصویب مقررات داخلی^۴، مؤید مهمی دال بر پیشرفت آلمان در زمینه کنترل آلودگی‌های زیست محیطی از جمله منابع آبی مشترک به‌شمار می‌رود.

سیاست‌های آبی اتحادیه اروپا در حوزه مدیریت آب‌های مشترک، تا حد زیادی مبتنی بر یکپارچه‌سازی بوده است. برای ایجاد چارچوبی حقوقی در این خصوص دستورالعمل چارچوب آب به تصویب رسیده که کشورهای عضو باید قوانین و مقرراتی مرتبط و یکپارچه در حوزه برداشت از آب‌های سطحی شیرین و زیرزمینی و ذخیره‌گیری از این منابع تصویب نمایند و تدابیر نظارتی دقیقی را در جهت اجرای این قوانین ایجاد

1. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and the Council Establishing a Framework for Community Action in the Field of Water Policy (OJ L 327/1 of 22.12.2000), As Amended by Decision 2455/2001/EC of the European Parliament and the Council Establishing the List of Priority Substances in the Field of Water Policy (OJ L 331/1 of 12.12.2001).

2. Science-Policy Interface (SPI).

3. Programme Committee, 13-17 March 2023, Update in Integrated Water Resources Management, Hundred and Thirty-Fifth Session, p. 5.

4. G7 Germany, "G7 Climate, Energy and Environment Ministers Communiqué", (2022), Available at: https://www.bmuv.de/fileadmin/Daten_BMU/Download_PDF/Europa_International/g7_climate_energy_environment_ministers_communique_bf.pdf, Last Visited April 9, 2023.

نمایند. این دستورالعمل درصدد تحقق انسجام میان قوانین کشورهای عضو است؛ به گونه‌ای که از ورود هرگونه آسیب به آب‌های مشترک پیشگیری گردد و این امر به عنوان مسئولیت مشترک کلیه دولت‌های عضو این اتحادیه برای بهبود شرایط کمی و کیفی آب قرار گیرد.^۱ همچنین از آنجا که این دستورالعمل به اصول احتیاط، اقدامات پیشگیرانه، مسئولیت جبران توسط دولت آلوده‌کننده و تلفیق الزامات حمایت‌های زیست‌محیطی با اجرای سایر خط‌مشی‌های جامعه مانند حوزه صنعت، کشاورزی، حمل‌ونقل و انرژی توجه ویژه‌ای دارد؛^۲ سند جامعی برای کلیه موافقتنامه‌های منعقدۀ دوجانبه یا چندجانبه در این حوزه است، لذا کلیه این موافقتنامه‌ها باید با این سند تطبیق یابند.

تطبیق با این شرایط، منجر به ایجاد انعطاف‌پذیری در نحوه نگارش موافقتنامه‌ها می‌گردد که این امر بازدارنده مناسبی در برابر درگیری‌های احتمالی میان کشورهاست.^۳ بنابراین انعطاف‌پذیری و قاعده‌محوری در زمینه تخصیص منابع آب، از دخیل‌نمودن ملاحظات شخصی پیشگیری می‌نماید.

این دستورالعمل درصدد است که نظام حقوقی حاکم بر آب‌های سطحی به طور جداگانه تعیین شود و پس از آن اصلاح گردد تا با یکپارچه‌سازی تمام آنها بتوان به توزیع عادلانه‌ای از آب دست یافت. پیش‌شرط اجرای این دستورالعمل در کشور فدرالی چون آلمان، هماهنگی کامل و صحیح تمامی ایالات تحت لوای مدیریت دولت مرکزی برای دستیابی به توزیع عادلانه به همراه کیفیت مناسب آب است^۴ که این امر با تصویب قوانین

1. David Salm, "EU Environmental and Planning Law Aspects of Large-Scale Projects, Chapter 10-the Case for Smart Government in European Water Law", (2018), Available at: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/eu-environmental>, Last Visited February 2, (2023).

2. A.H. Arthington and Others, "The Brisbane Declaration and Global Action Agenda on Environmental Flows", The Brisbane Declaration on Environmental Flows, Vol. 6, No. 45, (2018), Pp. 1-15, P. 12.

3. United Nations Economic Commission for Europe, *Handbook on Water Allocation in a Transboundary Context* (Geneva: United Nations, 2021) at 178.

4. BMUV, "Water Protection Policy in Germany", (2023), Available at: <https://www.bmu.de/en/topics/water-resources-waste/water/water-management/policy-goals-and-instruments/water-protection-policy-in-germany>, Last Visited April 5, (2023).

ملی در آلمان امکان‌پذیر است. در مباحث ذیل، رویکرد برخی قوانین، مقررات و استراتژی‌های ملی دولت آلمان در زمینه تخصیص آب‌های مشترک در راستای اجرای دستورالعمل اتحادیه اروپا تحلیل می‌گردد.

۱-۳-۱. قانون آب آلمان

اساساً مواردی چون اصطلاحات، اصل مدیریت منابع آب، اهداف و روش‌ها^۱ از دستورالعمل چهارچوب آب به طور تفصیلی تر در قانون آب فدرال کشور آلمان نیز مقرر شده است.

سیاست‌های مدیریت منابع آب در آلمان با الهام از دستورالعمل شماره ۲۱ مصوب سال ۱۹۹۲ واقع در کنفرانس ملل متحد در خصوص محیط زیست و توسعه پایدار^۲ در ریودوژانیرو تنظیم شد. سپس مدیریت منابع آب در ۲۲ دسامبر ۲۰۰۰ با تصویب دستورالعمل چهارچوب اتحادیه اروپا دچار تحول عظیمی شد. سپس سندی با عنوان «سیاست زیست‌محیطی - مدیریت منابع آب در آلمان»^۳ توسط وزارت فدرال حفاظت از طبیعت و ایمنی هسته‌ای^۴ در سال ۲۰۰۲ صادر شد. این سند ساختارها و اقدامات ملی و بین‌المللی را با هدف حل مسائل و چالش‌های مربوط به مدیریت منابع آبی و کاهش آلودگی‌های ناشی از این منابع را مورد بررسی قرار می‌دهد.^۵ اهداف مقررات دستورالعمل

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

1. Länderarbeitsgemeinschaft Wasser (LAWA), "Länderarbeitsgemeinschaft Wasser (LAWA) German Guidance Document for the Implementation of the EC Water Framework Directive", (2001), Available at: <https://www.lawa.de> Last Visited April 4, (2023).
2. Agenda 21, Which Was Adopted in 1992 at the United Nations Conference on Environment and Development in Rio Janeiro.
3. Environmental Policy – Water Resource Management in Germany.
4. The Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety (BMU).
5. Environmental Protection Department, "Review of the International Water Resources Management Policies and Actions and the Latest Practice in Their Environmental Evaluation and Strategic Environmental Assessment Final Report", (2007), Available at: <https://www.epd.gov.hk>, Last Visited April 6, (2023).

چارچوب آب اتحادیه اروپا در قانون فدرال آب با اصلاحیه مصوب سال ۲۰۰۲^۱ نمود یافته و بخش اصلی آن را تشکیل می‌دهد.

این قانون آب‌های سطحی و زیرزمینی را از نظر کیفیت و ویژگی‌های آنها و میزان مداخلات انسانی در نهادهای آبی به صورت منظم مورد مدیریت قرار می‌دهد. بر اساس این قانون، آب‌ها به عنوان جزئی از اکوسیستم باید به گونه‌ای محافظت و مدیریت شوند که در خدمت منافع عمومی باشد. به همین جهت افراد برای برخورداری از منافع عمومی به منفعت خود می‌یابند که از ورود هرگونه آسیب به این منابع آبی اجتناب نمایند و سطح بالایی از حمایت‌های زیست‌محیطی را مورد تضمین قرار دهند. این قانون، اختیارات همه‌جانبه‌ای را به دولت فدرال آلمان می‌دهد تا در خصوص مدیریت نهادهای آبی در راستای اهداف مدیریتی، احکامی قانونی را مورد تصویب قرار دهد. این امر منجر به اجرای یکپارچه قوانین اتحادیه اروپا در سراسر کشور آلمان فدرال خواهد شد. تمامی نهادهای آبی توسط دولت مورد مدیریت قرار می‌گیرند و تمامی مصارف آبی مشمول اقتدار رسمی دولت هستند.^۲ این امر تضمین بهتر و مناسب‌تری را برای منابع آبی فراهم می‌کند.

همچنین بر اساس قانون آب آلمان هرگونه مجوز برای بهره‌برداری از آب در صورتیکه تهدیدی علیه رفاه عمومی به‌ویژه ذخایر عمومی آب باشد، باید ابطال شود. در سال ۱۹۸۹ دادگاه اداری فدرال مفهوم "تهدید علیه رفاه عمومی" را در مفهوم موسع آن در نظر گرفت. بر اساس این، برای مالکان املاک نیز بر سر بهره‌برداری از منابع آبی محدودیت وجود دارد. دادگاه قانون اساسی فدرال آلمان نیز اهمیت ویژه آب را به عنوان یک کالای خوب عمومی و اجتماعی به‌ویژه در مقابل حق بر مالکیت تأیید کرد.^۳ این قانون کلیه اهدافی را که نهادهای آبی باید به آن دست یابند، طبق دستورالعمل چارچوب آب تبیین می‌نماید.

1. The Federal Water Act (Wasserhaushaltsgesetz) Was Adopted in (1996).

2. German Environment Agency, "Water Resource Management in Germany", (2016), Available at: https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/1410/publikationen/waterresourcemanagement_germany_digital_aktualisiert.pdf, Last Visited April 9, (2023).

3. Ibid. P. 12.

۲-۳-۱. استراتژی ملی دولت آلمان

در ۸ دسامبر ۲۰۱۰، کمیسیون اروپا استراتژی منطقه‌ای برای مدیریت آب‌های مشترک دانوب را به تصویب رساند^۱ که این امر در پی ایجاد هماهنگی بیشتر میان سیاست‌ها و ابتکارات موجود در منطقه دانوب بوده است.

در صورت عدم توجه به سیاست‌های قابل اتخاذ در خصوص دانوب، قسمت اعظمی از اروپا در خصوص تخصیص منابع آبی مشترک دچار مشکلات خواهد شد.^۲ یکی از نهادهایی که در منطقه اتحادیه اروپا و در راستای اجرای هر چه بهتر و بیشتر این خط‌مشی، تأسیس گردیده، کمیسیون بین‌المللی حفاظت از رودخانه دانوب^۳ می‌باشد. این کمیسیون به لحاظ ماهیتی به‌عنوان یک سازمان بین‌المللی با همکاری ۱۴ کشور و اتحادیه اروپا در سال ۱۹۹۸ تأسیس شده است. این کمیسیون نه تنها رودخانه دانوب بلکه تمامی حوضه‌های آبخیز شامل سرشاخه‌ها و منابع زیرزمینی آب را مدیریت می‌کند.

هدف اصلی این استراتژی هماهنگی تمامی عوامل برای برداشتن گام‌های حیاتی برای رویارویی با چالش‌های بلندمدت پیش‌روی مدیریت آب و منابع آب است. این استراتژی چشم‌انداز و اهدافی روشن برای آینده به همراه اقدامات کلیدی تعریف می‌کند. استراتژی ملی آب با تعدادی دیگر از استراتژی‌های ملی دولت آلمان از جمله برنامه اقدام اقلیمی ۲۰۳۰، برنامه اقدام اقلیمی ۲۰۴۵، استراتژی آلمان برای انطباق با تغییرات اقلیمی و استراتژی حفاظت از سرزمین‌های طبیعی مرتبط همراه است. اجرای استراتژی ملی آب همیشه‌کاری از تضاد با سایر منافع و اهداف عمومی نخواهد بود. این استراتژی تعارض‌های احتمالی را تأیید می‌کند و راهکارهای مختلفی را برای برخورد سازنده با آنها نشان می‌دهد.

این استراتژی مبتنی بر اصول زیر می‌باشد:

علی‌رغم پیشرفت آلمان به لحاظ مدیریت منابع آبی، هنوز کاستی‌هایی در این نظام حقوقی وجود دارد. برای مثال در حمایت و بهبود اکوسیستم‌های آبی یا کاهش آلودگی

1. European Union Strategy for the Danube Region (EUSDR) Approved in December 2010.

2. Andreja Sušnik & Andreja Moderc, "Case Study: the Danube Region", (2018), Available at: https://www.preventionweb.net/files/78464_cs7.Danuberegionfinal20210215forpro.pdf, Last Visited February 4, (2022).

3. International Commission for the Protection of the Danube River (ICPDR).

ناشی از مواد آلوده کننده آبی کاستی‌هایی وجود دارد که برای رفع آن باید استراتژی ملی آب آلمان را اجرا نمود. همچنین استراتژی ملی آب در صدد اجرای جهانی اهداف مقرر در دستورالعمل ۲۰۳۰ و انجام اقدامات ضروری برای بهبود ساختارهای چندجانبه مربوط به منابع آبی است. چالش‌ها و بالتبع راه‌حل‌ها برای حل این چالش‌ها در خصوص مدیریت منابع آبی پیچیده هستند. استراتژی آب ملی نمی‌خواهد و نمی‌تواند به‌طور کامل این چالش‌ها را حل و فصل نماید.

۳-۳-۱. مقرر آب آشامیدنی آلمان^۱

بر اساس مقرر آب آشامیدنی آلمان، نظام حقوقی خاصی بر کیفیت آب آشامیدنی و سیستم توزیع خانگی آب آشامیدنی حاکم است که دولت باید برای شهروندان رعایت کند. شهروندان نیز باید از این مقررات تبعیت نمایند. منشأ این مقرر دستورالعمل آب آشامیدنی^۲ است.^۳ این مقرر نیز در نهایت ریشه در دستورالعمل چهارچوب آب اتحادیه اروپا داشته و در جهت اجرای آن می‌باشد.

به این ترتیب، چند نمونه از مقرره‌های قابل توجه در آلمان که در جهت اجرای دستورالعمل چارچوب آب اتحادیه اروپا هستند، مورد تحلیل و بررسی قرار گرفتند.

۴-۱. کنوانسیون حمایت از رودخانه راین^۴

کنوانسیون حمایت از رودخانه راین در ۱۲ آوریل ۱۹۹۹ توسط کشورهای حوضه دانوب از جمله آلمان مورد تصویب قرار گرفت. این کنوانسیون در صدد دستیابی به توسعه پایدار در اکوسیستم راین، تضمین تولید آب آشامیدنی سالم و بهداشتی، تقویت کیفیت رسوبات و تحقق همکاری میان کشورهای حوضه دانوب در خصوص مدیریت منابع آب است. این

1. The German Drinking Water Ordinance (Trinkwasserverordnung-TrinkwV), 14 February (2017).

2. Directive 98/83/EC-Drinking Water Directive.

3. FAO, "Surface Waters Ordinance", (2011), Available at: <https://leap.unep.org>, Last Visited April 7, (2023).

4. The Convention on the Protection of the Rhine, 12 April (1999).

کنوانسیون بر رودخانه راین و آب‌های زیرزمینی و اکوسیستم‌های آبی و خشکی مرتبط با رودخانه راین قابلیت اعمال دارد^۱ که کشورهای عضو باید با یکدیگر به توافق دست یابند. کشورهای عضو این کنوانسیون توافق می‌کنند تا در خصوص مواردی مانند موارد ذیل با یکدیگر به دیدگاه مشترکی دست یابند:

- پیشگیری، کنترل و کاهش آثار فرامرزی از طریق انجام اقدامات قانونی، اجرایی و فنی برای تضمین مؤثر کیفیت آب و استفاده پایدار از آن؛
- همکاری‌های مشترک تحقیقاتی و برنامه‌های مربوط به توسعه پایدار؛
- برقراری جلسات تبادل نظر میان دولت‌های حوضه دانوب با آثار بالقوه فرامرزی.^۲

۵-۱. پروتکل آب و سلامتی جمهوری فدرال آلمان در راستای اجرای کنوانسیون حفاظت و بهره‌برداری از آبراهه‌های فرامرزی و دریاچه‌های بین‌المللی در ۱۷ ژوئن ۱۹۹۹^۳

پس از تصویب قوانین هلسنکی در سال ۱۹۶۶ توسط انجمن حقوق بین‌الملل، سازمان ملل در سال ۱۹۷۰ از کمیسیون حقوق بین‌الملل درخواست نمود تا مجموعه کاملی مشابه قوانین هلسنکی را در خصوص آب‌های مشترک تدوین نمایند. در سال ۱۹۷۷ مجمع عمومی سازمان ملل کنوانسیون بهره‌برداری غیرکشتیرانی از آبراهه‌های بین‌المللی را تصویب نمود.^۴ این کنوانسیون حقوق و وظایف هر یک از کشورهای سهام در آب‌های مشترک را تعیین می‌کند.

1. Grethel Aguilar & Alejandro Iza, "Governance of Shared Waters", (2009), Available at: <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/EPLP-058-rev-En.pdf> Last Visited, April 8, (2023).

2. Ibid. P. 72.

3. Protocol on Water and Health to the Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, Signed in London on 17 June (1999).

۴. فریبا آوریده، جلال عطاری و محسن عبداللہی، «مطالعه تطبیقی اصول و قواعد بین‌المللی حاکم بر تقسیم آب در رودخانه‌های فرامرزی»، فصلنامه علوم محیطی، دوره ۱۴، شماره ۲، (۱۳۹۵)، ص ۸۶.

هدف اصلی این کنوانسیون انجام و تقویت اقدامات محلی، ملی و منطقه‌ای به منظور تضمین کمیت، کیفیت و بهره‌برداری پایدار از منابع آبی مشترک است.^۱ به همین مناسبت، کشورهای عضو موظف به مدیریت آب‌های مشترک به صورت منطقی و عادلانه با توجه به اکوسیستم هستند.^۲ همچنین در این کنوانسیون توصیه شده که کشورها با انعقاد توافقنامه‌های دو یا چندجانبه و تأسیس مؤسسات یا کمیته‌های مشترک برای انجام وظایف مربوط به کنوانسیون اقدام نمایند.^۳ موافقتنامه تشکیل کمیسیون بین‌المللی حفاظت از رودخانه الب در سال ۱۹۹۰ بین کشورهای آلمان و جمهوری چک به امضا رسید. این موافقتنامه در خصوص بهره‌برداری بهینه و مناسب از آب به خصوص آب شرب مقرر نموده که برای تحقق این امر، نفوذ هر چه بیشتر آب در ساحل رودخانه را روشی مناسب برای ذخیره منابع آبی و دسترسی بهتر به این منابع تلقی می‌کند.

همچنین این موافقتنامه حفظ تعادل در اکوسیستم طبیعی را به عنوان وظایف مهم کشورهای عضو مقرر نموده است.^۴ پروتکل مربوط که آلمان نیز در جهت اجرای بهتر این کنوانسیون در آن عضویت یافته، پروتکل آب و سلامتی^۵ می‌باشد. پروتکل آب و سلامتی نخستین موافقتنامه بین‌المللی است که به تأمین آب آشامیدنی سالم و بهداشتی مناسب برای تمامی افراد اختصاص یافته است. این پروتکل در سال ۱۹۹۹ برای حفظ سلامتی افراد از طریق پیشگیری، کنترل و کاهش بیماری‌های مرتبط با آب مطرح گردید.^۶ در حقیقت هر چه میزان بهداشت آب بیشتر باشد، حجم آب سالم و بهداشتی نیز افزایش می‌یابد؛ در نتیجه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

1. UN-Water Expert Group on Transboundary Waters, "The United Nations Global Water Conventions: Fostering Sustainable Development and Peace", (2020), Available at: https://www.unwater.org/sites/default/files/app/uploads/2021/01/UNWater_Policy_Brief_United_Nations_Global_Water_Conventions.pdf, Last Visited April 10, (2023).

2. Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, 17 March (1992), Article 2.

3. Ibid. Article 17.

4. Convention on the International Commission for the Protection of the Elbe, (1991), Articles 1 & 2.

5. Protocol on Water and Health.

6. Protocol on Water and Health, 17 June (1999).

میان کشورهای یک حوضه آبخیز برای بهره‌برداری از این منابع آبی شیرین مشترک، نزاع به میزان کمتری به وجود می‌آید.

۶-۱. موافقتنامه‌های دولت آلمان با سازمان‌های بین‌المللی

آلمان با سازمان‌های بین‌المللی متعددی در زمینه حمایت از آب همکاری می‌کند؛ به گونه‌ای که این کشور در تعداد زیادی از موافقت‌نامه‌های زیست‌محیطی به عنوان یک عضو قراردادی به شمار می‌رود. برای مثال کنوانسیون لندن در مورد پیشگیری از آلودگی دریایی با دفع زباله‌ها و متعاقب آن پروتکل مصوب سال ۱۹۹۶^۱، کنوانسیون بین‌المللی برای جلوگیری از آلودگی ناشی از کشتی‌ها (مارپل) مصوب سال ۱۹۷۳^۲، کنوانسیون حمایت از محیط زیست دریایی اقیانوس اطلس شمال شرقی از جمله دریای شمال مصوب سال ۱۹۷۴^۳، کنوانسیون هلسینکی در مورد حمایت از محیط زیست دریایی منطقه دریای شمال^۴ که به همین منظور کمیسیون‌هایی نیز برای مدیریت منابع آبی در راین و دانوب تأسیس گردیده است.^۵ کمیسیون‌های مذکور که به صورت مشترک میان کشورهای حوضه آبخیز هستند، در جهت اجرای کنوانسیون‌های مذکور به وجود آمده‌اند. هر چه قدر حمایت از رودخانه‌های مشترک افزایش یابد، منابع آبی به نحو بهینه و منصفانه‌تری مورد حمایت واقع می‌شوند.

پیشرفت آلمان در زمینه مدیریت منابع آبی و تصویب دستورالعمل‌ها و مقررات منجر به شناسایی و به کارگیری شاخص‌هایی در این خصوص شده است. از جمله برای ارزیابی وضعیت زیست‌محیطی و اکوسیستم طبیعی شاخصی ارائه شده است. شاخص خدمات

1. The London Convention on the Prevention of Marine Pollution by Dumping of Wastes and Other Matter and the Subsequent Protocol of (1996).
2. MARPOL for the Prevention of Pollution from Ships, 2 November (1973).
3. The Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic Including the North Sea, (1974).
4. The Helsinki Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area (HELCOM), 22 March (1974).
5. German Environment Agency, "Water Resource Management in Germany", (2023), Available at: [https:// www. umweltbundesamt. de/ sites/ default/ files/ medien/ 1410/ publikationen/ waterresourcemanagement_ germany_ digital_ aktualisiert. pdf](https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/1410/publikationen/waterresourcemanagement_germany_digital_aktualisiert.pdf), Last Visited April 9, (2023).

اکوسیستم رودخانه‌ای برای ارزیابی کلی ظرفیت منابع طبیعی در دریاچه‌ها و رودخانه‌ها کاربرد دارد. این شاخص با رویکرد مدیریت یکپارچه و پایدار در پی بهینه‌سازی اقتصادی اکولوژیکی بهره‌برداری از زمین و آب است. از یکسو درصدد کاهش هزینه‌هاست و از سوی دیگر به دنبال شناسایی و به‌کارگیری گزینه‌های اقتصادی در زمینه بهره‌برداری از منابع آبی رودخانه‌هاست. بنابراین این شاخص می‌تواند میان اهداف اجتماعی مدیران محیط زیست از یکسو و مفاهیم تجاری شرکت‌های خصوصی از سوی دیگر سازش برقرار کند. به همین دلیل به‌کارگیری این شاخص در جهت بهره‌مندی از کیفیت خوب آب در دریاچه‌ها و رودخانه‌ها بسیار مناسب است.^۱ در حقیقت این شاخص ضمن مدیریت بهینه منابع آبی مشترک، امکان سرمایه‌گذاری را با کمترین هزینه و بیشترین میزان سوددهی فراهم می‌نماید.

علی‌رغم عملکرد صحیح آلمان در خصوص مدیریت منابع آبی فرامرزی در دو بعد ملی و بین‌المللی، کاستی‌هایی نیز در این کشور به چشم می‌خورد. در خصوص محیط زیست، وضعیت بخش کشاورزی آلمان بسته به جغرافیای هر یک از مناطق کشور موردنظر متفاوت است. برای مثال قسمت‌های شمال غربی و جنوب شرقی دارای تراکم دام هستند که این امر منجر به بهره‌برداری بیشتر از منابع طبیعی می‌شود که این امر بر اکوسیستم نیز تأثیری منفی دارد. این عوامل به همراه آلودگی‌های ناشی از کشاورزی مهمترین فشار بر آب‌های سطحی و زیرزمینی به شمار می‌روند.^۲ بنابراین به دلیل پیچیدگی‌هایی که در زمینه مدیریت منابع آبی وجود دارد، نمی‌توان کشوری را یافت که کاملاً صحیح عمل کرده باشد.

۲. رویه عملی آلمان در خصوص بهره‌برداری از آبراهه‌های مشترک

در شرایط عادی در خصوص بهره‌برداری از آب‌های مشترک مناقشه‌ای بروز نمی‌کند. چالش اصلی آنجا مطرح می‌شود که میزان منابع آبی با کمبود مواجه است. بنابراین

1. Geoff Sawyer; Christopher Oligschläger and Nikolay Khabarov, "Lake Water Quality Management in Germany", (2023), Available at: <https://earsc.org/sebs/wp-content/uploads/2021/06/Water-Quality-Management-in-Germany-final-1.pdf>, Last Visited April 13, (2023).

2. European Commission, Environmental Implementation Review, Country Report, Germany, (2022), P. 11.

دولت‌ها در این مواقع بر سر منابع محدود دچار رقابت می‌گردند تا هر یک به میزان بیشتری بتوانند از این منابع بهره‌برداری نمایند که حاصل این رقابت تحقق اختلاف است. به منظور حل این اختلاف، مسئله تقسیم آب‌های مشترک مطرح می‌گردد. حال درصدد هستیم رویکرد اجرایی و قضایی را در سطح اتحادیه اروپا و به طور خاص آلمان مورد بررسی قرار دهیم تا بتوان اصول کلی قابل کاربرد در تمامی مناقشات را مورد استنباط قرار داد. در تمامی موارد بررسی می‌شود که میان چهار رویکرد «نظریه حاکمیت مطلق»^۱، «نظریه تمامیت مطلق رودخانه‌ای»^۲، «نظریه حاکمیت محدود سرزمینی»^۳ و «نظریه حاکمیت مشترک»^۴ کدام یک مورد پذیرش قرار گرفته است.

۱. طبق اصل حاکمیت سرزمینی مطلق، رود بین‌المللی که در سرزمین دولتی مذکور جریان دارد، به طور مطلق تحت دخل و تصرف دولت مذکور قرار می‌گیرد؛ چرا که تحت صلاحیت ملی آن دولت می‌باشد. در مقابل نیز نمی‌تواند هیچ حقی نسبت به جریان رودخانه‌هایی که از سایر کشورها به کشورش ادامه می‌یابد داشته باشد. این نظریه در رویه قضایی آمریکا و مکزیک توسعه یافته است. با توجه به حاکمیت دائم کشورها بر منابع طبیعی، حق کشور بالادستی است که از آن آب استفاده نماید؛ حتی اگر از آن کشور خارج گردد. طبق این اصل کشور یا کشورهای ساحلی مذکور در محدوده آبی که در حیطه سرزمینی آنها واقع شده به طور مطلق از حق اعمال حاکمیت برخوردارند.

۲. طبق اصل تمامیت سرزمینی یا تمامیت مطلق رودخانه، دولت‌های ساحلی مکلفند تا اجازه دهند جریان طبیعی آب رودخانه‌ها ادامه یابد و به هیچ وجه نمی‌توانند جریان آن را به میل خود منحرف نمایند. طبق این اصل، کشور یا کشورهای ساحلی مذکور حق بهره‌برداری و اعمال حاکمیت بر محدوده‌ای از رودخانه را که در سرزمین آنها واقع شده دارند؛ اما دولت‌ها نمی‌توانند حاکمیت خود را به گونه‌ای اعمال نمایند که خدشه به بهره‌برداری دیگران وارد نمایند. طبق این نظریه، جریان یافتن یک رود در سرزمین یک کشور بخشی از تمامیت سرزمینی آن کشور را تشکیل می‌دهد. بنابراین حق تمامیت سرزمینی کشورها ایجاب می‌کند که جریان آب به صورت تمام و کمال در کشور پایین دست جاری گردد.

۳. به موجب اصل حاکمیت سرزمینی محدود یا اصل بهره‌برداری منصفانه از آب‌ها اعمال حاکمیت هر یک از کشورهای ساحلی با توجه به تعهداتی است که آن‌ها طبق حقوق بین‌الملل برعهده دارند و همچنین اعمال حاکمیت منوط به عدم ورود خسارت به کشور یا کشورهای ساحلی دیگر است. طبق این اصل نیز بهره‌برداری و اعمال حاکمیت مشترک و منصفانه از آب‌های فرامرزی باید به گونه‌ای باشد که هیچ گونه خسارت و خدشه‌ای را به کشور یا کشورهای ساحلی دیگر وارد نسازند.

۴. به موجب اصل استفاده مشترک از آب‌ها تمامی کشورهای واقع در ساحل یک رودخانه بین‌المللی از حاکمیت مشترک نسبت به آن رودخانه برخوردارند و همه کشورهای مذکور از آب رودخانه می‌توانند به طور مساوی استفاده نمایند. طبق این اصل کل رودخانه به عنوان یک واحد کلی تلقی می‌گردد که تمامی کشورهای ساحلی از حق بهره‌برداری و اعمال حاکمیت به نحو مساوی برخوردارند. فارغ از اینکه چه محدوده‌ای از آب در سرزمین آنها واقع

۱-۲. تطبیق رودخانه وسترن باگ^۱ با دستورالعمل چهارچوب آب اتحادیه اروپا

وسترن باگ یک رودخانه فرامرزی^۲ با تأثیر زیست محیطی قابل ملاحظه‌ای بر روی رودخانه‌های بالتیک^۳ و ویستولا^۴ است. به لحاظ کیفیت نیز باید گفت که کیفیت آب در نقاط مختلف مسیر رودخانه به نحو قابل ملاحظه‌ای متغیر است؛ چراکه وضعیت مورفولوژیکی یا ریخت‌شناسی^۵ رودخانه از عوامل مؤثر بر کیفیت آب به‌شمار می‌آید و طبیعتاً وضعیت مورفولوژی رودخانه در نقاط گوناگون متغیر است. اتحادیه اروپا و به‌ویژه کشور آلمان در این حوزه باید کلیه مقررات خود را با دستورالعمل چهارچوب آب^۶ انطباق دهند. این دستورالعمل در صدد مدیریت یکپارچه منابع آبی^۸ است که رژیم حقوقی حاکم بر این رودخانه فرامرزی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.^۹ از آنجا که این رودخانه به‌عنوان یک رودخانه متوالی^{۱۰} به مفهوم دقیق کلمه تلقی می‌شود؛ بنابراین تمامی کشورهای واقع در این حوزه از جمله آلمان از حق حاکمیت محدود نسبت به آن رودخانه برخوردارند. به

شده است. این نظریه که به نظریه اجتماع منافع معروف است، مبتنی بر همکاری و مدیریت مشترک حوضه آبریز می‌باشد و کشورها بر اساس مرز از یکدیگر تفکیک می‌شوند و باید سهم خود را از آن آب تأمین نمایند.

1. Western Bug.

۲. این رودخانه از اوکراین سرچشمه می‌گیرد سپس به رودخانه مرزی با لهستان و پس از آن به بلاروس و سپس به دریای بالتیک می‌ریزد. بنابراین، تابع دستورالعمل چهارچوب آب اتحادیه اروپا قرار گرفته است. ۴۹.۲ درصد از آب آن در لهستان، ۲۳.۴ درصد در بلاروس و ۲۷.۴ درصد در اوکراین مستقر می‌باشد.

3. Baltic.

4. Vistula.

۵. مورفولوژی یا ریخت‌شناسی به دانش شناخت شکل ظاهری و تغییرات این ساختار طی زمان می‌پردازد.

6. N. Hagemann et al., "The Long Road to Improving the Water Quality of the Western Bug River (Ukraine) 4-A Multi-Scale Analysis", (2014), Available at: <http://ui.adsabs.harvard.edu>, Last Visited September 5, (2022).

7. The European Water Framework Directive (WFD) Approved in (2000)

8. Integrated Water Resources Management (IWRM).

9. Jens Tranckner et al., "Integrated Water Resources Management: Approach to Improve River Water Quality in the Western Bug River Basin", (2012), Available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-007-3949-9_6, Last Visited July 21, (2022).

۱۰. رودخانه‌های متوالی، رودخانه‌هایی هستند که خط مرزی دو کشور را قطع می‌کنند که برخلاف رودخانه‌های مرزی در امتداد مرز دو کشور قرار دارند.

عبارت بهتر؛ کشورهای اروپایی بنا به اراده خود، بخشی از حاکمیت خود را به اتحادیه اروپا واگذار نمودند. در نتیجه ضمن برخورداری کشورها از حاکمیت، اتحادیه اروپا نیز به عنوان یک کل از حق حاکمیت برخوردار خواهد بود و در موارد لزوم کشورها باید از حاکمیت اروپا تبعیت نمایند که این تبعیت در جنبه‌های مختلفی از جمله تقسیم آب‌های مشترک تحقق می‌یابد^۱ و تمامی کشورها می‌توانند از آب رودخانه به میزانی بهره‌برداری نمایند که به حقوق سایر کشورها لطمه‌ای وارد نیاورند.

۲-۲. ارتباط عملی میان حقوق سرمایه‌گذار و اجرای تعهدات زیست‌محیطی

یکی از نکات حائز اهمیت در سطح اتحادیه اروپا، بحث سرمایه‌گذاری‌هایی است که این کشورها در محدوده منابع آبی انجام می‌دهند. در این میان، از یکسو حقوق سرمایه‌گذار خارجی مطرح می‌شود و از سوی دیگر، مسئله حقوق محیط زیست و طریقه به کارگیری منابع آبی به میان می‌آید. این تقابل میان حمایت از سرمایه‌گذار و مباحث زیست‌محیطی دو جنبه دارد. از یکسو سرمایه‌گذار خارجی درصدد برمی‌آید تا ریسک اقتصاد سرمایه‌گذاری را در طول زمان و حتی پیش از آن پیش‌بینی نماید. از سوی دیگر، دولت میزبان باید اختیارات قانونی و اجرایی خود را در زمان سرمایه‌گذاری مشخص نماید تا به این وسیله شرایط تشویق سرمایه‌گذاران در کشورش فراهم گردد و همچنین تعهدات زیست‌محیطی‌اش مخدوش نشود. آنچه که می‌تواند به شکل معقولی هر دو جنبه از انتظارات را تأمین نماید، اصل رفتار منصفانه و عادلانه است که البته می‌توان گفت مفهومی گسترده دارد که باید خود را در قالب‌های مختلفی از جمله حمایت از حداقل استاندارد رفتار، حمایت از انتظارات معقول سرمایه‌گذاران، نبود تبعیض در قرارداد، شفافیت و حمایت در برابر سوءنیت، اجبار و تهدید نشان دهد. همچنین این اصل اگر به درستی اجرا شود می‌تواند تضمین‌کننده حاکمیت قانون باشد.^۲ بنابراین، اصل رفتار معقول و منصفانه

۱. عباسعلی کدخدایی و مرسده مظلومی، «وضعیت حاکمیت در اتحادیه اروپا در پرتو آرای دیوان دادگستری اتحادیه

اروپا»، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، دوره ۲۳، شماره ۷۱، (۱۴۰۰)، صص ۶۱-۳۵.

۲. آرش بهزادی پارسی و سید جمال سیفی، «رابطه میان حقوق سرمایه‌گذار خارجی و تعهدات بین‌المللی حقوق بشر و محیط زیست»، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۶۱، (۱۳۹۸)، ص ۵۱.

می‌تواند مبنایی برای بهره‌مندی سرمایه‌گذار خارجی از این منابع زیست‌محیطی از جمله منابع آبی مشترک به‌شمار آید.

از دیگر معیارهایی که در حل و فصل این قسم از اختلافات می‌تواند راهگشا باشد، اصل تناسب است. اصل تناسب ابتدا از نظام حقوقی آلمان نشأت گرفت. سپس به حقوق داخلی سایر کشورها راه یافت. پس از آن از نظام‌های حقوق داخلی به حقوق اتحادیه اروپا ورود پیدا کرد. به همین دلیل در آرای دیوان دادگستری اروپا و نیز دیوان اروپایی حقوق بشر نمودی آشکار یافته است. سپس به بخش‌های مختلفی از مباحث حقوق بین‌الملل از جمله بحث مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها نیز ورود یافت. به این ترتیب، معیار تناسب به‌منظور تفسیر معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری میان کشور سرمایه‌پذیر و سرمایه‌گذار خارجی بسیار راهگشاست.^۱ نحوه بهره‌برداری سرمایه‌گذاران از منابع آبی مشترک نیز باید به بهترین نحو ممکن اصل تناسب مقرر در ماده ۳۸ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری و ماده ۳۱ کنوانسیون وین حقوق معاهدات را به‌عنوان اصلی کمکی به‌منظور تفسیر معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری تأمین نماید.

رویه عملی مؤثر و اصلی در اتحادیه اروپا و به‌طور خاص آلمان، حفظ و بهبود کیفیت محیط زیست و همچنین حفاظت از سلامت انسان و کمک به استفاده منطقی از منابع طبیعی بر اساس بند ۱ ماده ۱۹۲ معاهده عملکرد اتحادیه اروپا^۲ و ماده ۱۷۵ سابق معاهده تأسیس جامعه اروپا^۳ می‌باشد تا به این وسیله اقدامات از سطح منطقه‌ای خارج شده و به سطح بین‌المللی برای مقابله با مشکلات زیست‌محیطی منطقه‌ای و بین‌المللی راه یابد.^۴ بنابراین، رویکرد اتحادیه اروپا در خصوص آب‌های شیرین مشترک میان کشورها نیز با

۱. امینه فراستمند، «مبنای استناد به معیار تناسب در حل و فصل اختلافات دولت-سرمایه‌گذار»، فصلنامه مطالعات حقوق

عمومی، دوره ۵۲، شماره ۱، (۱۴۰۱)، ص ۴۱۶.

2. Article 192 (1) of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), 1 January 1958.

3. Ex-Article 175 of the Treaty Establishing the European Community, 7 February 1992.

4. European Commission, "Proposal for Regulation of the European Parliament and of the Council on Minimum Requirements for Water Reuse", (2018), Available at: https://ec.europa.eu/environment/water/pdf/water_reuse_regulation.pdf, Last Visited February 10, (2023).

در نظر گرفتن آثار تخصیص آب‌های مشترک بر محیط زیست و سلامت انسان و بهره‌برداری منطقی و منصفانه از این آب‌هاست.

۳-۲. قضیه کمیسیون اروپایی علیه جمهوری فدرال آلمان نزد دیوان

دادگستری اروپا به دلیل نقض دستورالعمل شماره ۷۵/۴۴۰

تضاد منافع دولت‌های حوزه آبخیز به بروز اختلافات بین‌المللی میان آنها می‌انجامد. برای حل این اختلافات باید روش‌های حقوقی را به کار گرفت. نقش مراجع قضایی بین‌المللی در تقویت ضمانت اجرای تعهدات زیست‌محیطی بسیار مهم است. به این وسیله مسئولیت مدنی دولت‌ها در قبال یکدیگر و نیز مسئولیت کیفری متخلفان زیست‌محیطی از اهمیت بیشتری برخوردار می‌گردد؛^۱ به گونه‌ای که دادگاه‌های ملی از دولت‌ها به طور فزاینده‌ای می‌خواهند تا اقدامات آب‌وهوایی مؤثری را برای حمایت از حقوق اساسی شهروندان از جمله حق حیات انجام دهند.^۲ به همین مناسبت در این قسمت، رویکرد دیوان دادگستری اروپا به عنوان مرجع قضایی در سطح اتحادیه اروپا به صورت موردی در خصوص مناقشات به وجود آمده در حوزه منابع آبی مشترک مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

شکایت کمیسیون اروپایی علیه آلمان به دلیل نقض دستورالعمل ۷۵/۴۴۰ در مورد «کیفیت مورد نیاز آب‌های سطحی در نظر گرفته شده، برای برداشت آب آشامیدنی در کشورهای عضو»^۳ نزد دیوان دادگستری اروپا مطرح شد. کمیسیون ادعا کرد که آلمان تعهدات مربوط به طبقه‌بندی کیفی آب به سه سطح تنظیم و حفظ سطوح کمی آب و برنامه‌ریزی و اطلاع‌رسانی در این خصوص را نقض نموده است.^۴ کمیسیون ادعا کرد که

۱. محمد ذاکر اردکانی و علیرضا آرش‌پور، «ارزیابی قضایی حل و فصل اختلافات بین‌المللی زیست‌محیطی»، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، دوره ۵۲، شماره ۱، (۱۴۰۱)، صص ۴۳۷-۴۲۱، ۴۳۳ و ۴۳۴.

2. Laurent Abraham; Marguerite O'Connell and Iñigo Arruga Oleaga, "The Legal and Institutional Feasibility of an EU Climate and Energy Security Fund", (2023), Available at: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op313~96012901a8.en.pdf>, Last Visited September 18, (2023).

3. European Council, Concerning the Quality Required of Surface Water Intended for the Abstraction of Drinking Water in the Member States, Directive, (16 June 1975).

4. ECJ, Judgment of the Court of 17 October 1991 in European Court of Justice Case C-58/89 Commission V. Germany [1991] ECR I-04983, Para 3.

آلمان نتوانسته طبقه‌بندی رسمی و صحیحی را در خصوص تصفیه آب ارائه دهد. در مقابل، آلمان اظهار داشت هر زمان که روشی برای تصفیه آب انتخاب شد، طبقه‌بندی آب‌ها نیز توسط آلمان انجام شده است.^۱ دیوان به استناد ماده ۲ دایرکتیو چارچوب آب متذکر شد که باید عبارت پردازی‌های مقرر در سند مورد بررسی قرار گیرد. بر این اساس، ضرورتی وجود ندارد تا کشورهای عضو تعهدات جداگانه‌ای را انجام دهند؛ بلکه در صورتیکه کشورها اقدامات مربوط به تصفیه آب‌های سطحی را انجام دهند، تعهد خود را ایفا نموده‌اند.^۲ بنابراین، دیوان با ادعای کمیسیون هم‌راستا است. ادعای کمیسیون در خصوص عدم توانایی آلمان برای تبعیت از استانداردهای مقرر در این سند، در خصوص طبقه‌بندی کیفی آب به ناکارآمدی سیستم فدرال آلمان اشاره دارد.^۳ همچنین دیوان اظهار داشت که به استناد بند ۱ ماده ۸ این سند، ضرورت ارائه اطلاعات توسط آلمان به کمیسیون وجود داشته که آلمان از این تعهد نیز تبعیت ننموده است.^۴ بنابراین بر اساس حکم صادره در اکتبر ۱۹۹۱ آلمان ملزم شد تا از دستور دیوان مبنی بر ارائه یک طرح نظام‌مند برای طبقه‌بندی کیفی آب و افشای کامل اطلاعات در این خصوص پیروی نماید. با این حال، مشکل اساسی آنجا بود که آلمان دارای قانون فدرال در خصوص مدیریت آب بوده؛ در حالیکه ایالت لندرب به عنوان یکی از ایالات آن، مقررات خاصی در این خصوص تصویب نکرده بود. بر اساس حکم صادره از سوی دیوان، هر یک از ایالات علاوه بر تصویب قانون، برنامه‌های نظام‌مندی را نیز در خصوص بهبود کیفیت آب باید ارائه دهند.^۵ تعهد به طبقه‌بندی کیفی آب از سوی دولت‌های حوضه آب‌های سطحی از این نکته مهم برمی‌آید که این آب‌ها مشترک می‌باشند. بنابراین، ایده اشتراک همان‌گونه که برای دولت‌های حوضه مذکور حقوق می‌آفریند، تعهد آفرین نیز می‌باشد. به این ترتیب به نسبت ایجاد تعهد برای کشورها حق بهره‌برداری از آب‌های مشترک نیز برای کشورها پدید می‌آید.

1. Ibid. Para 14.

2. Ibid. Para 8.

3. The Federal Framework Law on the Management of Water Resources.

4. Ibid. Para 35.

5. Ibid. Para 2.

۲-۴. قضیه سازمان چتر حمایت از طبیعت و محیط زیست آلمان علیه جمهوری فدرال آلمان

در ۳۰ ژوئیه ۲۰۱۴ سازمان چتر حمایت از محیط زیست^۱ دادخواستی را به طرفیت جمهوری فدرال آلمان^۲ نزد آژانس فدرال حفاظت از محیط زیست آلمان به ثبت رساند. این سازمان به دنبال ممنوعیت روش‌های ماهیگیری دریایی با استفاده از وسایل ماهیگیری بود که این وسایل به کف دریا و تورهای ثابت برخورد می‌کنند. همچنین ممنوعیت مذکور به‌عنوان اقدام ضروری پیشگیرانه‌ای در مفهوم بندهای ۱۱ و ۱۲ ماده ۲ دستورالعمل ۲۰۰۴/۳۵ بوده است. با تصمیم آژانس فدرال حفاظت از محیط زیست آلمان در تاریخ ۲۹ اکتبر سال ۲۰۱۴، دادخواست سازمان چتر حمایتی مورد استماع قرار نگرفت.^۳ به این ترتیب، سازمان چتر حمایت از محیط زیست دادخواست خود را علیه تصمیم آژانس فدرال حفاظت از محیط زیست آلمان نزد دادگاه اداری آلمان^۴ مطرح کرد. آژانس فدرال حفاظت از محیط زیست آلمان نیز در لایحه دفاعی خود نزد این دادگاه اداری اظهار نمود که بنا به دلایل صلاحیتی نمی‌تواند در خصوص موارد ارجاعی توسط سازمان چتر حمایت از محیط زیست آلمان اقدامی نماید؛ زیرا طبق قسمت د از بند ۱ ماده ۳ معاهده کارکرد اتحادیه اروپا^۵ این صلاحیت به نحو انحصاری به اتحادیه اروپا تعلق دارد. بر این اساس، ماده ۱۱ مقرر ۱۳۸۰/۲۰۱۳ به کشورهای عضو اتحادیه اروپا این اختیار را می‌دهد تا اقدامات معینی را اتخاذ نمایند؛ اما از آنجا که چنین اقداماتی ممکن است بر کشتی‌های ماهیگیری سایر کشورهای عضو تأثیر گذارد، طبق همان ماده، اقدامات مذکور ممکن است فقط توسط کمیسیون اتخاذ گردد.^۶ در حقیقت، کمیسیون اروپایی به نمایندگی از کشورهای اروپایی می‌تواند اقدام کند.

1. Deutscher Naturschutzring—Dachverband Der deutschen Natur-und Umweltschutzverbände eV.
2. Bundesrepublik Deutschland.
3. ECJ, the Case of Deutscher Naturschutzring — Dachverband der deutschen Natur-und Umweltschutzverbände eV V. Bundesrepublik Deutschland, 13 June (2018), Judgement, Para 23 and 24.
4. Verwaltungsgericht Köln.
5. Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU).
6. ECJ, op.cit. Para 26.

با توجه به این که ادعا فقط در صورتی قابل دفاع است که جمهوری فدرال آلمان و نه کمیسیون بتواند اقدامات درخواستی توسط خواهان را اتخاذ نماید، دادگاه اداری آلمان تصمیم گرفت که رسیدگی خود را متوقف و پرسش‌های ذیل را به دیوان دادگستری اروپا برای صدور رأی بدوی ارجاع نماید:

۱- آیا ماده ۱۱ مقرر شماره ۱۳/۲۰۱۳/۱۳۸۰ در ارتباط با آب‌های تحت صلاحیت یا حاکمیت کشورهای عضو از ویژگی بازدارندگی برخوردار است؟ این پرسش از آنجا مطرح می‌گردد که بهره‌برداری کشورها از آب‌های تحت صلاحیت یا حاکمیت و منافع حاصل از این آب‌ها ممکن است بر کشتی‌های ماهیگیری سایر کشورهای عضو تأثیر داشته باشد. همچنین پرسش دومی که مطرح می‌شود آن است که آیا این ماده در صورت استفاده کشورها از وسایل ماهیگیری که به بستر دریا و تورهای ثابت برخورد می‌کنند، بر ماهیگیری تجاری دریایی ممنوعیتی کلی بار می‌کند؟
به طور خاص؛

الف- آیا ماده ۱۱ از مقرر شماره ۱۳/۲۰۱۳/۱۳۸۰ مفهوم «اقدامات حفاظتی» را شامل ممنوعیت ماهیگیری با استفاده از روش‌هایی در مفهوم پرسش نخست قرار می‌دهد؟
ب- آیا ماده ۱۱ مقرر شماره ۱۳/۲۰۱۳/۱۳۸۰ مفهوم «کشتی‌های ماهیگیری سایر کشورهای عضو» را کشتی‌های یکی از اعضای اتحادیه اروپا قرار می‌دهد که تحت پرچم جمهوری فدرال آلمان کشتی‌رانی می‌کند؟ در این صورت کشتی‌های مذکور نیز مشمول ممنوعیت مقرر قرار می‌گیرند.
پ- آیا ماده ۱۱ مقرر شماره ۱۳/۲۰۱۳/۱۳۸۰ اقدامات یکی از دولت‌های عضو اتحادیه را که صرفاً اهداف مقرر در این مقرر را تحقق می‌بخشد، ذیل مفهوم «تحقق اهداف قوانین اتحادیه» قرار می‌دهد؟

۲- آیا ماده ۱۱ مقرر شماره ۱۳/۲۰۱۳/۱۳۸۰ از ویژگی بازدارندگی برای کشورها در ارتباط با آب‌های تحت صلاحیت یا کنترل آنها برخوردار است؟

۳- اگر قرار باشد به پرسش‌های اول و دوم، به صورت جداگانه و یا کلی پاسخ داده شود، پرسشی که مطرح می‌شود آن است که آیا اعطای صلاحیت انحصاری به اتحادیه اروپا در زمینه حفاظت از منابع بیولوژیکی دریایی تحت سیطره سیاست‌های مشترک مقرر در ذیل

قسمت د بند ۱ ماده ۳ معاهده کارکرد اتحادیه اروپا مانع از اتخاذ تدابیر فوق توسط کشورهای عضو قرار می‌گیرد؟^۱ پاسخ به پرسش‌های مذکور طبق رویه، مستلزم تفسیر است که تفسیر در خصوص حقوق اتحادیه اروپا توسط یک دادگاه ملی قابلیت ارجاع به دیوان دادگستری اروپا دارد. دیوان نیز تنها در مواردی که کاملاً بدیهی است تفسیر حقوق اتحادیه اروپا هیچ ارتباطی با حقایق واقعی دعوی اصلی یا اهداف آن ندارد، ممکن است از صدور رأی در مورد پرسشی که توسط دادگاه ملی ارجاع شده، خودداری ورزد.^۲ بنابراین دیوان دادگستری اروپا در اکثر موارد، اقدام به تفسیر حقوق اتحادیه اروپا می‌کند. در خصوص پرسش نخست که درصدد تبیین اقدامات بازدارنده برای کشورها در بهره‌برداری از آب‌ها است؛ دادگاه ملی از دیوان دادگستری اروپا درخواست تفسیر می‌کند. در حقیقت، این تفسیر درصدد است تا تبیین شود که آیا ماده ۱۱ مقرر شماره ۱۳۸۰/۲۰۱۳ به عنوان اقدامات بازدارنده برای دولت‌های عضو در رابطه با آب‌های تحت صلاحیت یا حاکمیت به منظور انجام تعهدات دولت‌های عضو بر اساس ماده ۶ دستورالعمل شماره ۹۲/۴۳ می‌باشد؟ همچنین در خصوص تفسیر پرسش دوم نیز باید این نکته را شفاف نماید که ماهیگیری با استفاده از وسایلی که به بستر دریا و تورهای ثابت برخورد می‌کنند، چه تأثیری بر سایر دولت‌های عضو دارد؟

با توجه به تفسیری که دیوان دادگستری اروپا ارائه می‌دهد، بر اساس بند ۱ ماده ۱۱ مقرر شماره ۱۳۸۰/۲۰۱۳ دولت‌های عضو باید به گونه‌ای اقدام نمایند تا بر بهره‌برداری از آب‌های تحت صلاحیت یا حاکمیت مانند حوزه ماهیگیری سایر دولت‌های عضو تأثیر نگذارد تا به اهداف مقرر در بند ۴ ماده ۱۳ دستورالعمل شماره ۲۰۰۸/۵۶، ماده ۴ دستورالعمل شماره ۲۰۰۹/۱۴۷ و ماده ۶ دستورالعمل شماره ۹۲/۴۳ جامه عمل پوشانده شود که این اقدامات، اهداف مقرر در حقوق اتحادیه اروپا را نیز تأمین می‌نماید.^۳ این پرونده معطوف به درخواست تفسیر از دیوان دادگستری اروپا در خصوص نحوه بهره‌برداری کشورها از آب‌های تحت صلاحیت یا حاکمیت است. همان طور که ذکر آن

1. Ibid. Para 27.

2. Ibid. Para 29.

3. Ibid. Para 33.

نیز رفت، در این بهره‌برداری ماهیگیری و نحوه به کارگیری کشتی‌ها نیز نهفته است. این بهره‌برداری باید به گونه‌ای باشد که به بهره‌برداری سایر کشورهای عضو اتحادیه اروپا خسارتی وارد نیارود. این مطلب راجع به کشتی‌های ماهیگیری و عملیات صیادی و سایر موارد مرتبط با بهره‌برداری از آب‌های تحت صلاحیت و یا حاکمیت مصداق دارد. بر اساس تکلیف مقرر در امر بهره‌برداری، حقوق کشورها در این حوزه نیز مشخص خواهد شد؛ چرا که تبعاً دولت‌هایی که این اصول را در بهره‌برداری مورد رعایت قرار نمی‌دهند، از حقوق کمتری نیز برخوردار خواهند شد. بر این اساس، طبق این پرونده از کشور آلمان اگر کشورها این اصول را مورد رعایت قرار دهند، می‌توانند به نسبت مساوی متناسب با سواحلی که در اختیار دارند، بهره‌مند گردند. تنها هنگامی ممنوعیت ایجاد می‌گردد و این ممنوعیت محدودیت در امر بهره‌برداری ایجاد می‌نماید که استفاده کشورها تالی فاسد لطمه به سایر دولت‌های عضو را در پی داشته باشد. بنابراین طبق این پرونده دولت آلمان در امر بهره‌برداری از منابع آبی اصول کلی اتحادیه را نقض ننموده و همچنان به استانداردهای بهره‌برداری از آب‌های مشترک پایبند بوده است.

نتیجه‌گیری

بهره‌برداری از منابع آبی مشترک یا فرامرزی به خودی‌خود میان کشورها چالش‌برانگیز نیست. چالش اصلی هنگامی مطرح می‌شود که کشورها در بهره‌برداری از این منابع به دلیل کمبود منابع آبی دچار مشکل شوند. غالباً این معضل در بهره‌برداری از منابع آبی مشترک برای کشورهای مجاور حوضه آبخیز به وجود می‌آید. اتحادیه اروپا به دلیل مدیریت صحیح بهره‌برداری از منابع آبی مشترک و حفظ محیط زیست و توسعه برق آبی، برای بررسی در این خصوص بسیار حائز اهمیت است. در میان کشورهای عضو اتحادیه اروپا نیز آلمان از پیشرفت چشمگیری برخوردار شده است.

اکنون هدف اصلی پژوهش روشن شده و رویکرد موردنظر در اسناد حقوقی و رویه عملی دولت آلمان در زمینه تخصیص آب‌های مشترک مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته که می‌توان گفت این کشور به موفقیت‌های چشمگیری در زمینه تخصیص منابع آبی مشترک دست یافته است، به گونه‌ای که اصول و قواعد قابل اعمال می‌تواند از قابلیت

پیاده‌سازی بر سایر مناقشاتی که در دیگر نقاط جهان به وقوع می‌پیوندد، نیز برخوردار باشد.

در این مقاله ابعاد ملی و بین‌المللی مدیریت منابع آبی در آلمان مورد تفکیک قرار می‌گیرند. ذیل ابعاد ملی کلیه مقرره‌ها و دستورالعمل‌های داخلی کشور آلمان که در راستای اجرای اسناد منطقه‌ای از جمله دستورالعمل چهارچوب آب اتحادیه اروپا هستند، مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند. ذیل ابعاد بین‌المللی نیز الحاق آلمان به کنوانسیون‌ها از جمله کنوانسیون حمایت از رودخانه راین و یا عضویت این کشور در کمیسیون‌های مشترک حمایت از رودخانه‌های مشترک در اتحادیه اروپا مورد توجه قرار می‌گیرند.

استراتژی جمهوری فدرال آلمان برای مدیریت منابع آب در ابعاد ملی و بین‌المللی به گونه‌ای است کلیه منابع آبی را به عنوان جزئی از اکوسیستم طبیعی تلقی می‌کند که باید به گونه‌ای یکپارچه مورد مدیریت قرار گیرند؛ زیرا در این صورت منابع آبی به لحاظ کمی و کیفی به نحو بهینه و منصفانه‌ای مورد مدیریت واقع می‌شوند. به این ترتیب ذخایر منابع آبی حفظ می‌شوند. در صورت حفظ حجم ذخایر منابع آب، از وقوع چالش میان کشورهای مقابل یا مجاور یک آبراهه مشترک کاسته می‌شود. همچنین تأسیس کمیسیون‌های مشترک برای مدیریت منابع آبی مشترک موجود در آبراهه‌ها موجبات حفظ منابع آبی مشترک را فراهم می‌نماید که این امر منجر به کاهش وقوع نزاع و چالش میان کشورهای مقابل یا مجاور آبراهه‌های مشترک خواهد شد؛ زیرا هر چه قدر رودخانه‌های مشترک به طرز معقول و منصفانه‌تری مورد مدیریت قرار گیرند و تمهیدات بهتری برای آن اندیشیده شود، منابع آبی به نحو بهتری حفظ می‌شوند. به این ترتیب، چالش کمتری در زمینه تخصیص منابع آبی مشترک موجود پدید می‌آید.

با تحلیل و بررسی روبه قضایی موجود در در کشور آلمان نیز درمی‌یابیم که یکی از راهکارها برای حل مناقشات در عرصه تخصیص منابع آبی مشترک، تعیین و تبیین تکالیف برای کشورهای یک حوضه آبخیز و بالتبع تعیین و تبیین حقوق برای آنهاست تا به این وسیله برای این کشورها به نسبت آبی که در محدوده سرزمینی آنها واقع شده، ضمن بهره‌برداری از این منابع تعهد به رعایت اصول مقتضی در این عرصه مانند احتیاط، اقدام پیشگیرانه و جبران به وجود آید.

به این ترتیب، پاسخی که در برابر پرسش اصلی پژوهش می‌توان تبیین نموده آن است که در اسناد حقوقی شامل کلیه قوانین و مقررات ملی و کنوانسیون‌ها و موافقتنامه‌هایی که دولت آلمان به آنها الحاق یافته و یا عضویت پیدا کرده و همچنین رویه قضایی این کشور از اصول منع آسیب به دیگری و استفاده معقول و منصفانه پیروی شده؛ به گونه‌ای که همواره دغدغه اصلی، رعایت بیشترین اصول انسانی و ارائه حداکثر خدمات به جامعه بشری را به نحو مناسبی تأمین نموده است.

به این ترتیب، اصول منع ورود آسیب به دیگری و استفاده معقول و منصفانه مقرر در مواد ۵، ۶ و ۷ کنوانسیون سازمان ملل در خصوص استفاده‌های غیرکشتریانی از آبراهه‌های بین‌المللی مصوب سال ۱۹۹۷ به نحو صحیح و مناسبی در رویکرد تقنینی و رویه‌های اجرایی و قضایی واقع در این کشور بروز یافته که البته به دلیل عرفی بودن این کنوانسیون، برای تمامی اعضای جامعه بین‌المللی الزام‌آور است. با این حال برای بهبود نظام حقوقی کشور آلمان پیشنهاداتی حقوقی به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

وجود سندی جامع همانند دستورالعمل چارچوب آب اتحادیه اروپا با ایجاد رویه‌ای یکسان مولد موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه متعددی شده که این امر به نوبه خود از بروز بسیاری از اختلافات پیشگیری می‌نماید که این امر زمینه مناسبی را برای انعقاد یک قرارداد چهارچوب در این کشور می‌تواند فراهم نماید. این قرارداد با ارائه یک چهارچوب کلی و متناسب با ساختار اقتصادی، اجتماعی و حقوقی کشور آلمان موجبات انعقاد موافقتنامه‌های حقوقی و تأسیس نهادهای آبی با سازوکار مشخص قانونی و متناسب با واقعیت‌های اجتماعی موجود مانند وضعیت سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی فراهم می‌نماید. متعاقب این امر، وحدت رویه‌ای میان ارگان‌های مختلف کشور برای رعایت هر چه بیشتر و بهتر قوانین و مقررات حاکم بر آب‌های مشترک به همراه اعتقاد به الزام‌آور بودن آن ایجاد می‌گردد که در نتیجه عرف‌های خاصی در حوزه تخصیص منابع آبی مشترک شکل می‌گیرد که این عرف‌ها می‌توانند منشأ تدوین بسیاری از قواعد و مقررات قرار گیرند. به این ترتیب، میزان تخطی از ضوابط حاکم بر این حوزه به حداقل میزان ممکن تنزل پیدا خواهد نمود که لازمه این امر، حکمرانی خوب دولت آلمان در این عرصه است. حکمرانی خوب نیز زمانی محقق می‌گردد که شفافیت، پاسخگویی، مشارکت و قانونمندی در جامعه

تحقق یافته باشد که این امر همکاری فزاینده‌ای را میان سه بخش دولتی، عمومی غیردولتی و خصوصی می‌طلبد.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Elham Aminzadeh		https://orcid.org/0000-0003-4545-8114
Mersedeh Mazlomi		https://orcid.org/0000-0002-2978-5062
Amir Saed Wakil		https://orcid.org/0000-0003-4557-1600

منابع

فارسی

مقاله‌ها

- آوریده، فریبا، عطاری، جلال و عبداللهی، محسن، «مطالعه تطبیقی اصول و قواعد بین‌المللی حاکم بر تقسیم آب در رودخانه‌های فرامرزی»، فصلنامه علوم محیطی، دوره ۱۴، شماره ۲، (۱۳۹۵).
- بهزادی پارسى، آرش و سیفی، سید جمال، «رابطه میان حقوق سرمایه‌گذار خارجی و تعهدات بین‌المللی حقوق بشر و محیط زیست»، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۶۱، (۱۳۹۸).
- اردکانی، محمدذاکر و آرش پور، علیرضا، «ارزیابی قضایی حل و فصل اختلافات بین‌المللی زیست محیطی»، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران، دوره ۵۲، شماره ۱، (۱۴۰۱).
- فراستمند، امینه، «مبنای استناد به معیار تناسب در حل و فصل اختلافات دولت- سرمایه‌گذار»، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، دوره ۵۲، شماره ۱، (۱۴۰۱).
- کدخدایی، عباسعلی و مظلومی، مرسله، «وضعیت حاکمیت در اتحادیه اروپا در پرتو آرای دیوان دادگستری اتحادیه اروپا»، فصلنامه حقوق عمومی، دوره ۲۳، شماره ۷۱، (۱۴۰۰).

References

Book

- United Nations Economic Commission for Europe, *Handbook on Water Allocation in a Transboundary Context* (Geneva: United Nations, 2021).

Article

- Arthington, A.H. & Others, “The Brisbane Declaration and Global Action Agenda on Environmental Flows”, *The Brisbane Declaration on Environmental Flows*, Vol. 6, No. 45, (2018).
- Abraham, Laurent et al., “The Legal and Institutional Feasibility of an EU Climate and Energy Security Fund”, (2023), Available at: [https:// www. ecb. europa. eu/ pub/ pdf/ scpops/ ecb. op313~ 96012901a8. en.pdf](https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op313~96012901a8.en.pdf), Last Visited September 18, (2023).
- BMUV, “Water Protection Policy in Germany”, (2023), Available at: [https:// www. bmu. de/en/ topics/ water- resources- waste/water/water management/policy-goals-and-instruments/water-protection-policy-in-germany](https://www.bmu.de/en/topics/water-resources/waste/water/water-management/policy-goals-and-instruments/water-protection-policy-in-germany), Last Visited April 5, (2023).
- Environmental Protection Department, “Review of the International Water Resources Management Policies and Actions and the Latest Practice in Their Environmental Evaluation and Strategic Environmental Assessment Final Report”, (2007), Available at: <https://www.epd.gov.hk>, Last Visited April 6, 2023.
- European Commission, “Proposal for Regulation of the European Parliament and of the Council on Minimum Requirements for Water Reuse”, (2018), Available at: [https:// ec. europa. eu/ environment/ water/ pdf/ water_ reuse_regulation.pdf](https://ec.europa.eu/environment/water/pdf/water_reuse_regulation.pdf), Last Visited February 10, (2023).
- European Commission, “Environmental Implementation Review”, (2022), Available at: [https:// environment. ec. europa. eu/ law- and-governance/ environmental- implementation- review_ en](https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-implementation-review_en), Last Visited September 28, (2023).
- European Parliament, “UN Sustainable Development Goal 6 on Clean Water and Sanitation (SDG 6)”, (2023), Available at: [https:// www. europarl. europa. eu/ RegData/ etudes/ BRIE/ 2023/ 751404/ EPRS_ BRI\(2023\)751404_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751404/EPRS_BRI(2023)751404_EN.pdf), Last Visited September 24, (2023).

- FAO, "Surface Waters Ordinance", (2011), Available at: <https://leap.unep.org>, Last Visited April 7, (2023).
- Grethel Aguilar & Alejandro Iza, "Governance of Shared Waters", (2009), Available at: <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/EPLP-058-rev-En.pdf>, Last Visited April 8, (2023).
- German Environment Agency, "Water Resource Management In Germany", (2016), Available at: https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/1410/publikationen/waterresourcemanagement_germany_digital_aktualisiert.pdf, Last Visited April 9, (2023).
- G7 Germany, "G7 Climate, Energy and Environment Ministers Communiqué", (2022), Available at: https://www.bmuv.de/fileadmin/Daten_BMU/Download_PDF/Europa_International/g7_climate_energy_environment_ministers_communique_bf.pdf, Last Visited April 9, (2023).
- Hagemann, N., et al., "The Long Road to Improving the Water Quality of the Western Bug River (Ukraine) 4-A Multi-Scale Analysis", (2014), Available at: <http://ui.adsabs.harvard.edu>, Last Visited September 5, (2022).
- Länderarbeitsgemeinschaft Wasser (LAWA), "Länderarbeitsgemeinschaft Wasser (LAWA) German Guidance Document for the Implementation of the EC Water Framework Directive", (2001), Available at: <https://www.lawa.de>, Last Visited April 4, 2023.
- Official Journal of European Union, "Information and Notices", (2023), Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2023:228:FULL>, Last Visited September 23, (2023).
- Programme Committee, "Update on Integrated Water Resources Management", (2023), Available at: <https://www.fao.org/3/nl394en/nl394en.pdf>, Last Visited September 28, (2023).
- Salm, David, "EU Environmental and Planning Law Aspects of Large-Scale Projects, Chapter 10-the Case for Smart Government in European Water Law", (2018), Available at: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/eu-environmental>, Last Visited February 2, (2023).
- Sušnik, Andreja & Moderc, Andreja, "Case Study: The Danube Region", (2018), Available at: https://www.preventionweb.net/files/78464_cs7.Danuberegionfinal20210215forpro.pdf, Last Visited February 4, (2022).

- Sawyer, Geoff; Oligschläger, Christopher & Khabarov, Nikolay, "Lake Water Quality Management in Germany", (2023), Available at: [https:// earsc. org/ sebs/ wp-content/ uploads/ 2021/06/ Water-Quality Management-in-Germany-final-1.pdf](https://ears.org/sebs/wp-content/uploads/2021/06/Water-Quality-Management-in-Germany-final-1.pdf), Last Visited April 13, (2023).
- Tranckner, Jens et al., "Integrated Water Resources Management: Approach to Improve River Water Quality in the Western Bug River Basin", (2012), Available at: [https:// link. springer. com/ chapter/ 10.1007/978-94-007-3949-9_6](https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-007-3949-9_6), Last Visited July 21, (2022).
- UN-Water Expert Group on Transboundary Waters, "The United Nations Global Water Conventions: Fostering Sustainable Development and Peace", (2020), Available at: [https:// www. unwater. org/ sites/ default/ files/ app/ uploads/ 2021/01/ UNWater_ Policy_ Brief_ United_Nations Global_Water_Conventions. pdf](https://www.unwater.org/sites/default/files/app/uploads/2021/01/UNWater_Policy_Brief_United_Nations_Global_Water_Conventions.pdf), Last Visited April 10, (2023).

Documents

- Constitution of the Federal Republic of Germany, 23 May (1949).
- Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), 1 January (1958).
- MARPOL for the Prevention of Pollution from Ships, 2 November (1973).
- The Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic Including the North Sea, (1974).
- The Helsinki Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area (HELCOM), 22 March (1974).
- European Council, Concerning the Quality Required of Surface Water Intended for the Abstraction of Drinking Water in the Member States, Directive, 16 June (1975).
- Convention on the International Commission for the Protection of the Elbe, (1991).
- Agenda 21, Which Was Adopted in 14 June (1992) at the United Nations Conference on Environment and Development in Rio Janeiro (1992).
- Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, 17 March (1992).
- Ex-Article 175 of the Treaty Establishing the European Economic Community, 7 February (1992).

- The UNECE Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, (1992).
- The Federal Water Act (Wasserhaushaltsgesetz) Was Adopted in (1996).
- The London Convention on the Prevention of Marine Pollution by Dumping of Wastes and Other Matter and the Subsequent Protocol of (1996).
- Convention on the Law of the Non-navigational Uses of International Watercourses (Watercourses Convention), (1997).
- Directive 98/83/EC–Drinking Water Directive, (1998).
- The Convention on the Protection of the Rhine, 12 April (1999).
- Protocol on Water and Health to the Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, Signed in London on 17 June (1999).
- Directive 2000/60/EC of the European Parliament and the Council Establishing a Framework for Community Action in the Field of Water Policy (OJ L 327/1 of 22.12.2000), As Amended by Decision 2455/2001/EC of the European Parliament and the Council Establishing the List of Priority Substances in the Field of Water Policy (OJ L 331/1 of 12.12.2001), (2000).
- Act on Nature Conservation and Landscape Management (Federal Nature Conservation Act – BNatSchG), 29 July 2009, Article 61.
- European Union Strategy for the Danube Region (EUSDR) Approved in December (2010).
- The German Drinking Water Ordinance (Trinkwasserverordnung-TrinkwV), 14 February (2017).
- National Water Strategy that on 15 March, 2023, for Germany Was Adopted by the Federal Cabinet, (2023).

Cases

- ECJ, Judgment of the Court of 17 October 1991 in European Court of Justice Case C-58/89 Commission V. Germany [1991] ECR I-04983.
- ECJ, The Case of Deutscher Naturschutzring — Dachverband Der Deutschen Natur-und Umweltschutzverbände eV V. Bundesrepublik Deutschland, 13 June 2018, Judgement, Para 23.

In Persian

- Ardakani, Mohammad Zaker & Arashpour, Alireza, "Judicial Evaluation of the Settlement of International Environmental Disputes", Tehran University Public Law Studies Quarterly, Vol. 52, No. 1, (2022), pp. 421-437. [In Persian]
- Avarideh, Fariba, Attari, Jalal & Abdullahi, Mohsen, "Comparative Study of International Principles and Rules Governing Water Sharing in Transboundary Rivers", Environmental Sciences Quarterly, Vol. 14, No. 2, (2015), pp. 79-96. [In Persian]
- Behzadi Parsi, Arash & Seifi, Seyed Jamal, "The Relationship between the Rights of Foreign Investors and the International Obligations of Human Rights and the Environment", International Law Journal, No. 61, (2018), pp. 43-74. [In Persian]
- Ferasatmand, Amine, "The Basis of Invoking the Proportionality Criterion in the Settlement of Government-Investor Disputes", Public Law Studies Quarterly, Vol. 52, No. 1, (2022), pp. 395-420. [In Persian]
- Kodkhodaei, Abbas Ali & Mazloumi, Mersedeh, "The State of Sovereignty in the European Union in the Light of the Decisions of the Court of Justice of the European Union", Public Law Research Quarterly, Vol. 23, No. 71, (1400), pp. 35-61. [In Persian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

استناد به این مقاله: امین زاده، الهام، مظلومی، مرسله و وکیل، امیرساعد، «التزام دولت آلمان به استانداردهای حاکم بر بهره‌برداری از آب‌های مشترک»، پژوهش حقوق عمومی، دوره ۲۶، شماره ۸۵، (۱۴۰۳)، ۷۳-۱۱۰.

Doi: 10.22054/QJPL.2024.74256.2907

The Quarterly Journal of Public Law Research is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License